

УДК 330.322

І. І. Вініченко,

д. е. н., професор, завідувач кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0002-9527-1625

М. А. Полегенька,

к. е. н., старший викладач кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0001-5866-668X

Ю. В. Сірак,

магістрант, Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: 0000-0001-6588-1791

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.11—12.12

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

I. Vinichenko,

Doctor of Economic Sciences, Head of the Department of Economics, Dnipro State University of Agriculture and Economics, Dnipro

M. Polehenka,

PhD in Economics, Senior Lecturer of Economics,
Dnipro State University of Agriculture and Economics, Dnipro

U. Sirak,

Master's student, Dnipro State University of Agriculture and Economics, Dnipro

THEORETICAL PRINCIPLES OF INVESTMENT ACTIVITY OF ENTERPRISES

В статті визначено, що у багатьох визначеннях інвестиції розглядаються як категорія синтетична, що поєднує такі елементи: заощадження, кошти, майно чи цінності, процеси вкладення чи здійснення витрат, прибуток, дохід, ефект. При цьому головною рушійною силою такої єдності має бути віддача вкладень, досягнення певної наперед поставленої мети. Тобто інвестиції є надзвичайно ємним поняттям, яке утримує основні елементи, визначаючи закономірності функціонування і саморегуляції інвестиційної сфери. Для будь-якої економічної системи інвестиційна діяльність є важливою складовою економіки. Інвестиції є необхідною умовою економічного розвитку; інвестиція передбачає витрати ресурсів і отримання ефекту; можливість отримання ефекту ймовірна, ризикована; існує визначене (зазвичай довгострокове) часове відставання між споживанням ресурсів та ефектом. Аргументовано, що інвестиційна діяльність підприємств пов'язана як з науково-дослідними розробками, науковими дослідженнями, підготовкою висококваліфікованого персоналу, так і з придбанням необхідних засобів виробництва, технологічного обладнання, будівництвом інженерних споруд, об'єктів нерухомості тощо.

The article identifies that, in many definitions, investments are considered as a synthetic category, combining the following elements: savings, funds, property or values, investment or cost processes, profit, income, effect. The main driving force behind such unity should be the return on investment, the achievement of a certain goal. That is, investment is an extremely capacious concept that holds the basic elements, defining the patterns of functioning and self-regulation of the investment sphere. Investments play an important role in maintaining and building economic potential enterprises. Their income, favorably affects the activities of enterprises, leads to an increase gross regional product, increases the activity of commodity producers in the foreign market. Investment is a prerequisite for economic development; they involves the expenditure of resources and obtaining an effect; the possibility of obtaining an effect is probabilistic, risky; there is a defined (usually long-term) time lag between resource consumption and effect. It is argued that the investment activity of enterprises is connected with research and development, scientific research, training of highly qualified personnel, as well as with the acquisition of necessary means of production, technological equipment, construction of engineering structures, real estate objects and more.

For any economic system, investment activity is an important component of the economy. The investiture attractiveness of the enterprise should be considered because of the prospects, profitability, efficiency and minimization of the risks of investment investments in its development. It is determined that the investment strategy of the enterprise is a component of its overall economic development strategy which involves the effective application of various forms of investment in order to ensure the high market value of the enterprise, its investment attractiveness and sustainable pace of development. One of the main conditions for effective investment activity is to determine the correct investment strategy and tactical conditions for its implementation, taking into account the system of crisis management formed at the enterprise.

Ключові слова: ефективність, інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна привабливість, підприємство, системний підхід.

Key words: efficiency, investments, investment activity, investment attractiveness, enterprise, systematic approach.

ВСТУП

У сучасних умовах Україна постала перед об'єктивною необхідністю активізації інвестиційного процесу. Структурне та якісне оновлення виробництва та створення ринкової інфраструктури відбуваються майже повністю шляхом і за рахунок інвестування. Чим масштабніші обсяги та вища ефективність інвестицій, тим швидше відбувається відтворювальний процес, здійснюються позитивні ринкові перетворення. З іншого боку, недостатнє інвестування веде до втрати конкурентоспроможності національної економіки, занепаду основного капіталу, спаду виробництва та збільшення собівартості продукції, що, своєю чергою, обумовлює загострення проблеми інвестиційних ресурсів, відтак — скорочення інвестиційної активності.

Річні обсяги інвестицій у вітчизняну економіку досі залишаються на низькому рівні через несприятливий інвестиційний клімат, що пояснюється недосконалою законодавчою базою, нерозвиненими фондовим ринком та фінансово-кредитною системою, високим податковим тиском, неефективним використанням амортизаційних відрахувань, а також низьким рівнем трансформації заощаджень населення до інвестування, що призводить до відпливу вітчизняних капіталів за кордон та не сприяє залученню іноземних інвестицій в економіку країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні основи сутності інвестицій та інвестиційної діяльності підприємств знайшли відображення в працях вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема в працях І. Бланка, А. Гочарука, Д. Ендовицького, В. Хобта, Т. Майорової, У. Шарпа, П. Самуельсона, А. Сміта, А. Мертенса, Т. Майорової, О. Дація, В. Губського, Ф. Гойка та ін. Однак, незважаючи на численні дослідження, присвячені формуванню теоретико-методичних засад інвестиційної діяльності підприємств, недостатньо вивченими залишаються особливості управління інвестиційною діяльністю підприємства.

Враховуючи мінливі умови сьогодення інвестиційний процес потребує постійного поглибленого дослідження, насамперед, з питань обґрунтування інвестицій-

ної стратегії, виборі ефективних форм та напрямів інвестування, а також пошуку нових шляхів активізації інвестиційної діяльності в умовах розвитку конкурентоспроможної економіки.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є дослідження теоретико-методичних аспектів управління інвестиційною діяльністю підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Світовий досвід свідчить, що країни не в змозі розвивати свою економіку без залучення та ефективного використання інвестицій. Акумуляуючи приватний, державний або іноземний капітал, забезпечуючи доступ до сучасних технологій та менеджменту, інвестиції не тільки сприяють формуванню національних інвестиційних ринків, але й пожвавлюють ринки товарів та послуг. Крім того, інвестиції, зазвичай, сприяють заходам макроекономічної стабілізації та дозволяють вирішувати соціальні проблеми трансформаційного періоду.

Дослідження інвестиційної сфери економіки завжди перебувало в центрі уваги економічної думки. Це обумовлено тим, що категорія інвестицій є базовим елементом повсякденної господарської діяльності суб'єктів ринку та процесу економічного зростання держав світу.

В сучасній Україні поняття інвестиції та інвестування ввійшли в науковий обіг в результаті реформування економіки на ринковий лад. Вітчизняні і зарубіжні економісти розглядають інвестиції як довгострокове вкладення капіталу в різні сфери і галузі економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього природного середовища як всередині країни, так і за кордоном з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва, одержання прибутку. Термін "інвестиції" має походження від латинського слова "investio", що означає "вкладати", а дослівним перекладом з англійської мови (investment) та німецької (investition) — капітальні вкладення або інвестиції. Багатоманітні визначення цього терміну відображають об'єктивну складність і багатомірність його тлумачень, що свідчить про те, що за ним і похідних від нього стоїть досить чимало значень та змістовних висловлювань. В

різних розділах економічної науки й різних областях практичної діяльності зміст цього поняття має свої особливості. Узагальнення його аналізу дозволяє виділити такі загальні риси: інвестиції у макроекономіці — це частина сукупних витрат, що складається з витрат на нові засоби виробництва (виробничі, або фіксовані інвестиції), інвестицій у нове житло й приросту товарних запасів. Тобто інвестиції — це частина валового внутрішнього продукту, не спожита в поточному періоді, що забезпечує приріст капіталу в економіці; інвестиції у теорії виробництва і в цілому в мікроекономіці — це процес створення виробничого потенціалу (включаючи засоби виробництва, предмети праці, робочу силу); у теорії фінансів під інвестиціями розуміють "придбання реальних чи фінансових активів, тобто це сьогоденні витрати, метою яких є одержання майбутніх вигод.

Існує багато модифікацій поняття "інвестиції", поява яких обумовлена специфікою та традиціями різних економічних шкіл та течій. Найбільш видатними економістами класичної школи є А. Сміт, Д. Рікардо, Д. С. Мілл. Альфред Маршалл і А. Пігу сформулювали неокласичну теорію. В основі їх вчень лежить ідея оптимальності ринкової системи. Вважалось, що природний рівень реального випуску продукції визначається доступними факторами виробництва, технологіями, межами виробничих можливостей економічної системи. Ринок розглядали як систему, здатну за допомогою механізму гнучких цін і заробітної плати забезпечити повне використання ресурсів.

"Велика депресія" 30-х рр. внесла корективи в теорію. Не підтвердились уявлення про ринок як про саморегульовану систему. Це змусило економістів-теоретиків і практиків переглянути свої вихідні позиції. У цей же час спостерігається трансформація класичної інвестиційної концепції у нові неокласичні теорії (Р. Солоу, Дж. Мід, Е. Денісон та ін.). Неокласична теорія виходить з того, що вартість сукупного суспільного продукту є результатом дії трьох факторів виробництва — капіталу, праці і природних ресурсів. Основу неокласичної динамічної концепції становить вчення про виробничу функцію, під якою розуміли залежність обсягу виробництва (Q) від витрат факторів виробництва (праці — L, капіталу — K, природних ресурсів — M). Неокласична теорія ставить за мету розкрити способи виробництва продукту з найменшими витратами виробничих факторів.

На межі XIX—XX ст. основи вільної конкуренції як регулятора капіталістичного господарства було підірвано пануванням монополій. Економічний цикл визначався коливаннями кон'юнктури, на яку впливала динаміка інвестицій. Вагомого значення проблемі державного регулювання інвестиційних процесів за умов кризового розвитку надав англійський економіст Джон Кейнс, чий науковий доробок ознаменував перехід від мікро— до макроекономічного аналізу. Провідна ідея його теорії — це необхідність державного регулювання капіталістичної економіки, зокрема свідомого створення макроекономічних умов для економічного зростання через формування економічних механізмів залучення інвестицій у національне господарство.

Узявши як головну тезу, що визначальною складовою ефективного попиту є інвестиційний попит, вчений пропонує за допомогою грошово-кредитної та податково-бюджетної політики впливати на обсяги інвестицій,

оскільки їх зростання сприятиме збільшенню зайнятості, споживчого платоспроможного попиту, а також національного доходу. Нова ідея полягала в тому, що саме інвестиції, а не заощадження викликають зміни в доході.

Значення інвестицій для розвитку економіки, їх вплив на величину доходу, одержуваного суспільством, були проаналізовані в працях неокейнсіанців, до яких можна віднести Р. Харрода, Е. Хансена, Н. Калдора, Дж. Робінсона, Е. Домара та інших вчених-економістів, змістом яких є проблема забезпечення рівноваги через регулювання державою інвестиційної активності. Розробляючи теорію стійкого економічного зростання в умовах монополістичного капіталізму, вони висунули й обґрунтували ідею необхідності систематичного та прямого державного регулювання економічних процесів, вивчали вплив технічного прогресу на зростання виробництва, роль капіталоемності в економічному зростанні, поєднання принципу мультиплікатора і явища акселерації.

Американський економіст Е. Хансен будує власну інвестиційну модель економічної динаміки. Він доповнює теорію Дж. Кейнса "правилом акселератора": кожна грошова одиниця додаткового доходу в певних пропорціях збільшує інвестиції. А згодом неокейнсіанські теоретики доведуть, що інвестиційна теорія циклу має поєднувати механізм мультиплікатора й акселератора. Мультиплікатор забезпечує прирощення доходів, а акселератор прискорює його і забезпечує безперервність розвитку економіки. Послідовники Дж. Кейнса об'єднали явище акселерації з явищем мультиплікації і запропонували розширене відтворення як взаємодію цих явищ у "кумулятивному процесі". Ми дотримуємося думки, що на нинішньому етапі розвитку національної економіки України, досить актуальними виступають наукові постулати Дж. Кейнса, Е. Хансена та їхніх послідовників.

Неокласична теорія (А. Маршалл, К. Віксель, Р. Солоу, Р. Лукас), основні засади якої сформульовано в XX ст., детально розглядає проблеми міжнародного руху капіталів. Економісти цієї школи виходять з того, що з-поміж світових ринків саме ринок інвестицій має найдинамічніші характеристики. Збільшення підприємницьких капіталовкладень у XX ст. випереджало темпи зростання не тільки світового виробництва, а й зростання обсягів міжнародної торгівлі.

У 60-ті роки XX ст. американський економіст П. Самуельсон здійснив спробу об'єднати дві теорії — неокласичну та неокейнсіанську. Він назвав свою теорію неокласичним синтезом, в якій, на його думку, поєдналися класична мікроекономіка А. Сміта і А. Маршалла і сучасна кейнсіанська макроекономічна теорія визначення рівня доходу, його залежності від інвестицій і державного впливу. У другій половині 50-х років починають проводитися інтенсивні дослідження з теорії структури капіталу та ціни джерел фінансування, а також вибору інвестиційної політики.

Бурхливий розвиток науки і техніки в другій половині XX ст. сприяв розвитку концепції постіндустріального суспільства, головним теоретиком якої є американський соціолог Д. Белл. Він зробив спробу визначити результати сучасної науково-технічної революції. На його думку, вона ліквідує суттєві суперечності у соціально-економічному ладі промислово-розвинутих країн. Інвестиції в "людський капітал" на сучасному етапі розвитку еконо-

міки набувають дедалі більшого значення, бо саме результатами людської діяльності є і будинки, і машини, й обладнання, і, найголовніше, основний фактор сучасного економічного розвитку — інтелектуальний продукт.

Радянська економічна школа базувалася на дослідженнях К. Маркса (1818—1883), інвестиційна теорія якого викладена в праці "Капітал". Він зазначав, що інвестування за умов капіталізму зумовлює розшарування суспільства, збагачення одних за рахунок інших, сприяє протистоянню суспільних класів і породжує глибокий соціальний конфлікт.

Поступово, із формуванням в Україні основ ринкових відносин починають змінюватися наукові світогляди сутності інвестицій (капітальних вкладень), виникають та розвиваються чисто ринкові підходи до їх оцінки та прогнозування форм, методів та принципів здійснення інвестиційної діяльності. Особливо багато уваги проблемам теоретичного осмислення категорії "інвестиції" та пов'язаних із цим поняттям процесам вітчизняними вченими приділялося в 90-ті роки. Наприклад, автори посібника "Теорії інвестицій" Н.О. Татаренко та А.М. Поручник розкривають процес еволюції теорії інвестиційної діяльності — від звичайної констатації фактів до сучасного розуміння процесів інвестування як основи моделі економічного прогресу [10, с. 98]; Б.В. Губський у монографії "Інвестиційні процеси в глобальному середовищі" висвітлює найсуттєвіші характеристики процесів інвестування у національній економічній системі, проводить дослідження шляхів і форм інвестиційної взаємодії на міжнародному та глобальному рівнях [2, с. 117]; А.А. Пересада у монографії "Управління інвестиційним процесом", спираючись на світовий досвід інвестування ринкової економіки, глибоко аналізує теоретичні засади прискорення інвестиційних процесів в Україні, удосконалює відповідно до сучасного стану економіки України методологічну базу прийняття інвестиційних рішень щодо проектів, які принесуть найбільшу віддачу [7, с. 327]; Т.В. Майорова у посібнику "Інвестиційна діяльність" розкриває зміст і етапи розробки інвестиційних проектів, методи фінансового забезпечення інвестиційних проектів [5, с. 217]; А.Ф. Гойко у монографії "Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації" надає методичні рекомендації щодо оцінки ефективного інвестування економіки в умовах її трансформації [1, с. 111]; О.І. Дацій у монографії "Ефективність інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві" визначає теоретико-методологічні основи формування інноваційної діяльності та визначення її ефективності, основні концептуальні положення перспективного розвитку інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві [3, с. 124].

У багатьох визначеннях інвестиції розглядаються як категорія синтетична, що поєднує такі елементи: заощадження, кошти, майно чи цінності, процеси вкладення чи здійснення витрат, прибуток, дохід, ефект. При цьому головною рушійною силою такої єдності має бути віддача вкладень, досягнення певної наперед поставленої мети. Тобто інвестиції є надзвичайно ємним поняттям, яке утримує основні елементи, визначаючи закономірності функціонування і саморегуляції інвестиційної сфери. На підтвердження цього О. Мертенс у книзі "Інвестиції" зазначає, що поняття "інвестиції" є дуже

широким, щоб можна було дати йому однозначне і вичерпне визначення [6, с. 15].

На фінансовому визначенні інвестицій акцентують увагу І. Колот, Н. Внукова та І. Косарева, розглядаючи інвестиції як "фінансовий ресурс у будь-якій формі прояву, і цей ресурс обов'язково повинен приносити певний прибуток" [4, с. 248]. Зазначимо, що подібне тлумачення інвестицій як способу ефективного вкладення капіталу більш притаманно окремим операціям конкретних інвесторів на мікроекономічному рівні: для них рішення про інвестування перш за все визначається чинником прибутковості. Так, Л. Гітман та М. Джонк наголошують, що інвестиції — це "спосіб розміщення капіталу, який повинен забезпечити зберігання чи зростання вартості капіталу та одержання позитивної величини доходу" [12, с. 519]. Є ще одна обставина, що дає змогу здійснювати розмежування реальних інвестицій і власне фінансових інвестицій. Вона пов'язана з тим, що інвестиції органічно поєднують у собі мікро— і макроекономічні аспекти.

Зв'язок між макроекономічним і мікроекономічним аналізом інвестицій полягає, насамперед, у тому, що обидва аспекти інвестицій і інвестиційного процесу взаємозалежні та взаємозумовлені. При макроекономічному підході економічні процеси й проблеми економічної політики держави в інвестиційній сфері розглядаються з позиції функціонування економіки в цілому, а отже, не тільки стосовно капіталу, але й стосовно суспільства, стратегії соціально-економічного розвитку.

Для регулювання інвестиційними процесами в галузі ми повинні виходити з макроекономічного тлумачення інвестицій як частини валової доданої вартості, яка не споживається в поточному періоді та забезпечує приріст капіталу і майбутнє споживання. За словами П. Самуельсона, "щораз, коли ми будуємо нові заводи чи дороги, збільшуємо тривалість чи якість освіти або підвищуємо запас потрібних технічних знань, ми підвищуємо майбутню продуктивність економіки і рівень майбутнього споживання" [8, с. 125].

Макроекономічний аспект має визначення Т. Віторт, згідно з яким "інвестиції — це відношення з приводу вкладення матеріальних, фінансових, інтелектуальних та інформаційних ресурсів з метою досягнення соціо-економічного ефекту; інвестуванням є процес вкладення цих ресурсів" [11, с. 76]. Утім, розглядаючи інвестиційний процес як рух частини національного доходу як вартості і його матеріалізації в основні фонди, автор не бере до уваги такі об'єкти інвестування, як фінансові та нематеріальні активи, інновації тощо.

Загальнопоширеним є сприйняття фінансування соціальної сфери, науково-технічних розробок, екологічно спрямованих проектів не як інвестицій, що безпосередньо спричиняють економічне зростання, а як функції держави з підтримки безприбуткових сфер діяльності. Натомість ми вважаємо названі сфери діяльності як "умовно неприбуткові", тому що "соціальний ефект" не є кінцевим результатом інвестицій, а має опосередкований вплив на зміни обсягів виробництва та доходу завдяки змінам в продуктивності праці.

Економіка XXI ст. базується на знаннях, що стали надбанням і використовуються в практичній діяльності економічно активного населення. Багато в чому це зу-

мовлено особливостями інформаційно-технологічної революції, що формує нову економіку. У результаті інтелект, знання стають найважливішим активом економіки. За їх допомогою вдається переборювати або значно пом'якшувати демографічні, трудові, сировинні, просторові й тимчасові, екологічні й інші обмеження та забезпечувати ефективні структурні зрушення.

Таким чином, інвестиції являють собою вкладення і в матеріальні активи, і у фінансові активи, і в нематеріальні активи. Необхідність більш широкого тлумачення інвестицій пов'язана розвитком ринку цінних паперів, науково-технічним розвитком виробничих сил, посиленням ролі та значення нематеріальних, в тому числі й екологічних, суспільних благ. Ми розглядаємо інвестування як термін, рівнозначний за сутністю з такими термінами, як "інвестиційний процес", "інвестиційна діяльність" (відносячи застосування останнього більшою мірою на мікроекономічному рівні), тому що спільною основою їх сутності є дія, процес трансформації інвестиційних ресурсів (як сукупності засобів різної форми) в інвестиційний продукт (об'єкти підприємницької та інших видів діяльності) з метою, яка відповідає стратегії розвитку підприємства.

Таким чином, під поняттям "інвестиції" слід розуміти приріст вартості суспільного капіталу в результаті виробничої діяльності суб'єктів господарювання та стратегічної політики держави, що спрямовується на виконання виробничих, соціальних, інноваційних, екологічних програм (проектів) з метою перетворення частини нагромадженого капіталу на альтернативні види активів, збільшення прибутку, нарощування обсягів виробництва, впровадження інноваційних розробок, поліпшення соціально-побутових умов проживання людей і екологічних параметрів навколишнього середовища.

Інвестиційна діяльність займає центральне місце в економічному процесі і зумовлює загальне зростання економіки підприємства. В результаті інвестування збільшуються обсяги виробництва, зростає дохід, розвиваються галузі та підприємства, які вийшли вперед у конкурентній боротьбі і найбільшою мірою задовольняють попит на ті чи інші товари і послуги. Отриманий дохід частково знову накопичується і збільшується, відбувається подальше розширення виробництва, яке призводить до зростання економічної ефективності підприємства. Цей процес повторюється безперервно. Таким чином, інвестиційна діяльність сама зумовлює зростання розширеного відтворення, яке утворюється за рахунок доходу в результаті ефективного його розподілу. При цьому, чим ефективніша інвестиційна діяльність, тим більше зростає дохід, тим більше підвищуються розміри накопичення грошових коштів підприємства, які можуть бути знову вкладені у виробництво. При досить високій ефективності інвестиційної діяльності приріст доходу може забезпечити підвищення частини накопичення при повному зростанні споживання.

Інвестиційна діяльність підприємства — це об'єктивний процес, який має свою логіку і розвивається відповідно до властивих йому закономірностей відіграє важливу роль у господарській діяльності підприємства, оскільки за своєю економічною природою інвестиції є відмовою від сьогоденішнього споживання заради отримання доходів в майбутньому. Також під інвестиційною

діяльністю слід розуміти комплекс практичних дій суб'єктів інвестування щодо реалізації інвестицій, які спрямовані на реалізацію інвестиційної стратегії на кожному з етапів економічного розвитку, шляхом збільшення швидкості впровадження інвестиційних програм, зниження інвестиційних ризиків, максимізації фінансової стійкості та платоспроможності, заради досягнення, в кінцевому етапі, високих темпів економічного і соціального розвитку. Інвестиційна діяльність побудована на основі трансформації інвестицій, яка відбувається за схемою: формування накопичень — вкладення ресурсів (інвестування) — отримання прибутку.

Виходячи з основних ознак інвестиційної діяльності підприємств, необхідно визначити фактори, які обмежують її розвиток сьогодні: незадовільний стан технічної бази підприємств; недосконала нормативно-правова база, що регулює інвестиційні процеси; складний механізм отримання кредитів для реалізації інвестиційних проектів; недостатній попит на продукцію; високий відсоток комерційного кредиту; інвестиційні ризики; невизначеність економічної ситуації в країні; нестача власних фінансових коштів.

Вважаємо, що інвестиційна діяльність підприємств пов'язана як з науково-дослідними розробками, науковими дослідженнями, підготовкою висококваліфікованого персоналу, так і з придбанням необхідних засобів виробництва, технологічного обладнання, будівництвом інженерних споруд, об'єктів нерухомості тощо. В економічній літературі вченими виділяється такі стадії реалізації інвестиційного процесу: обґрунтування доцільності інвестицій; проектування та ціноутворення; мотивація; прогнозування та програмування інвестицій; державна реєстрація; страхування; освоєння капітальних інвестицій; забезпечення матеріально-технічними ресурсами; підготовка до виробництва продукції; попередня здача в експлуатацію; кінцева здача в експлуатацію. Усі напрямки та форми інвестиційної діяльності підприємства здійснюються саме за рахунок інвестиційних ресурсів, ефективне використання яких здатне підвищити результативність виробництва, рівень конкурентоспроможності продукції, сприяє динамічному розвитку економічних процесів.

Інвестиційна стратегія підприємства є складовою його загальної економічної стратегії розвитку і передбачає ефективне застосування різноманітних форм інвестування з метою забезпечення високої ринкової вартості підприємства, його інвестиційної привабливості та сталих темпів розвитку. Однією з головних умов здійснення ефективною інвестиційної діяльності є визначення правильної інвестиційної стратегії та тактичних умов її реалізації з урахуванням системи антикризового управління, сформованої на підприємстві. Досить важливим етапом здійснення ефективного управління в кризовий період розвитку є оптимальне формування інвестиційних ресурсів. Власними інвестиційними джерелами для підприємства є — нерозподілений прибуток та амортизаційні відрахування. Забезпечення такої стратегії передбачає її узгодження з фінансовою стратегією підприємства, оскільки саме вона визначає пріоритети та напрями розвитку суб'єктів господарювання у довгостроковому періоді. Така політика являється основою розвитку будь-якого підприємства, адже не ефективна інвестиційна політика є загрозою як виконан-

ня стратегічних цілей підприємства, так і формування його інвестиційної привабливості у поточному періоді.

Обсяг інвестицій залежить від певних чинників, до основних з яких науковці відносять такі: По-перше, обсяг інвестицій залежить від розподілу отриманого доходу на споживання і заощадження. В умовах низьких середньодушових доходів основна їх частина витрачається на споживання. Зростання доходів викликає підвищення їх частки, що спрямовується на заощадження, які є джерелом інвестиційних ресурсів. Отже, зростання питомої ваги заощаджень викликає відповідне зростання обсягу інвестицій і, навпаки. По-друге, значний вплив на обсяг інвестицій має очікувана норма чистого прибутку. Це пов'язано з тим, що прибуток є основним спонукальним мотивом інвестицій. Чим вище очікувана норма чистого прибутку, тим відповідно вище буде і обсяг інвестицій, і навпаки. По-третє, істотно впливає на обсяг інвестицій також ставка позичкового відсотка. В процесі інвестування часто використовується не тільки власний, але й запозичений капітал. Якщо очікувана норма чистого прибутку перевищує ставку позичкового відсотка, то за інших рівних умов інвестування виявиться ефективним. Тому зростання ставки позичкового відсотка викликає зниження обсягу інвестицій і, навпаки. По-четверте, серед факторів, що впливають на обсяг інвестицій, варто виділити передбачуваний темп інфляції. Чим вище цей показник, тим більшою мірою буде знецінюватися майбутній прибуток від інвестицій і менше стимулів буде до нарощування обсягів інвестицій. Особливу роль цей чинник відіграє в процесі довгострокового інвестування.

ВИСНОВКИ

Отже, теоретичні й практичні проблеми розвитку інвестування завжди посідали чільне місце у системі наукових досліджень усіх економічних шкіл, і на нинішньому етапі постіндустріального розвитку суспільства вони набули особливої актуальності. Для будь-якої економічної системи інвестиційна діяльність, як важлива складова розвитку економіки, завжди виступає об'єктом пильної уваги науковців і практиків, а кожному із етапів економічного розвитку відповідає своє трактування економічної природи інвестицій. Незважаючи на суттєві розбіжності в перелічених визначеннях і тлумаченнях, можна виділити в них загальні характерні риси: інвестиції є необхідною умовою для економічного розвитку; інвестиції передбачають витрати ресурсів і одержання ефекту; можливість одержання ефекту має ймовірнісний, ризиковий характер; між витратою ресурсів і одержанням ефекту існує визначений (як правило, довгостроковий) часовий лаг.

Література:

1. Гойко А. Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрямки їх реалізації. К.: ВІРА-Р, 2009. 320 с.
2. Губський В. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі. К.: Наукова Думка, 2008. 389 с.
3. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України: монографія. Київ: ННЦ "Інститут аграрної економіки", 2004. 426 с.
4. Колот В. Економічний зміст інвестицій в умовах розвитку ринкових відносин. Вісник НАДУ. 2004. № 10. С. 242—248.

5. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: навч. посібник. К.: Центр навч. л-ри, 2004. 376 с.

6. Мертенс А. В. Инвестиции: Курс лекций по современной финансовой теории. К.: Инвестиционное агентство, 1997. 416 с.

7. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом. К.: Лібра, 2002. 472 с.

8. Самуэльсон П. А. Экономика. М.: БИНОМ, 1997. 457 с.

9. Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов. М.: 1962. Т. 5. 590 с.

10. Татаренко Н. О. Теорії інвестицій: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2000. 160 с.

11. Vitort S. Innovation, Market Archetypes and Outcome: An Integrated Framework. Physica-Verlag Heidelberg, 2007. 202 p.

12. Gitman L., Forrester J. A Survey of Capital Budgeting Techniques Used by Major U.S. Firms. The University of Illinois Press, 1960. 412 p.

References:

1. Hoyko, A. F. (2009), *Metody otsinky efektyvnosti investytsiy ta pryoritetni napryamky yikh realizatsiy* [Methods for evaluating the effectiveness of investments and priority areas for their implementation], VIRA, Kyiv, Ukraine.

2. Hubs'kyy, V. V. (2008), *Investytsiyni protsesy v hlobal'nomu seredovyshchi* [Investment processes in the global environment], Naukova Dumka, Kyiv, Ukraine.

3. Datsiy, O.I. (2004), *Rozvytok innovatsiynoyi diyal'nosti v ahropromyslovomu vyrobnytstvi Ukrayiny* [Development of innovative activity in agroindustrial production of Ukraine], NNTS "Instytut ahraryoi ekonomiky", Kyiv, Ukraine.

4. Kolot, V. (2004), "The economic content of investment in the development of market relations", *Visnyk NADU*, vol. 10, pp. 242—248.

5. Mayorova, T. V. (2004), *Investytsiyna diyal'nist'* [Investment activity], *Tsentr navchal'noyi literatury*, Kyiv, Ukraine.

6. Mertens, A. V. (1997), *Investitsii: Kurs lektsiy po sovremennoy finansovoy teorii* [Investments: A course of lectures on modern financial theory], *Investitsionnoye agentstvo*, Moscow, Russia.

7. Peresada, A. A. (2002), *Upravlinnya investytsiynym protsesom* [Investment process management], *Libra*, Kyiv, Ukraine.

8. Samuel'son, P. A. (1997), *Ekonomika* [Economics], *BINOM*, Moscow, Russia.

9. Smith, A. (1962), *Issledovaniya o prirode i prichinakh bogatstva narodov* [Research on the nature and causes of the wealth of nations], *Moscow, Moscow, Russia*.

10. Tatarenko, N. O. (2000), *Teoriyi investytsiy* [Investment theories], *KNEU*, Kyiv, Ukraine.

11. Vitort, S. (2007), *Innovation, Market Archetypes and Outcome An Integrated Framework*, *Physica&Verlag*, Heidelberg, FRG.

12. Gitman, L. and Forrester, J. (1960), *A Survey of Capital Budgeting Techniques Used by U.S. Firms* *Urbana, The University of Illinois Press, Illinois, USA*.

Стаття надійшла до редакції 21.06.2022 р.